

Príručka pre učiteľov

Ostrá vs. Tupá skala: Rýchly prehľad

Ostrá skala (Mladý reliéf)

- Tvar: Má rezavé hrany, špicaté vrcholy (ihly, veže) a strmé, takmer kolmé steny.
- Pôvod: Vzniká najmä činnosťou ľadovcov (vytvárajú kotly a hrebene) a mrazovým zvetrávaním (voda v puklinách zamrzne a roztrhne skalú).
- Geológia: Tvoria ju zvyčajne tvrdé a odolné horniny (žula, vápenec).
- Vek: Z hľadiska geológie ide o "mladšie" útvary, ktoré ešte nestihla obrúsiť dlhodobá erózia.
- Príklad na Slovensku: Vrcholy Vysokých Tatier (napr. Gerlachovský štít, Lomnický štít) alebo Rozsutec v Malej Fatre.

Tupá skala (Starý reliéf)

- Tvar: Má oblé tvary, ploché temeno a mierne, trávnaté alebo zalesnené svahy.
- Pôvod: Je výsledkom dlhodobej erózie (voda, vietor, zmeny teplôt), ktoré počas miliónov rokov "obrúsili" ostré hrany.
- Geológia: Často ju tvoria menej odolné horniny (bridlice, pieskovce), ktoré podliehajú zvetrávaniu rýchlejšie.
- Vek: Predstavuje geologicky "starší" povrch, ktorý je v pokročilom štádiu zarovnávaní.
- Príklad na Slovensku: Nízke Tatry (Kráľova hoľa), Slovenské rudohorie alebo Poloniny.

Archeologický poklad: Tupá a Ostrá skala nie sú len legendy. Sú to významné hradiská, kde žili ľudia už v dobe bronzovej (lužická kultúra) a neskôr Kelti.

Geológia: Ide o vápencové bralá, ktoré tvoria dominantu nad rodnou obcou P. O. Hviezdoslava.

Legenda (Nepovinné)

"Na Orave, tam kde sa kopce dotýkajú mrakov, stoja dve sestry. Ostrá skala sa pýši svojimi hrotmi a pozerá sa na všetkých zhora. Jej sestra, Tupá skala, ticho leží vedľa nej a trpezlivo znáša dážď i sneh. Starí ľudia vravia, že skameneli kvôli hádke o spravodlivosť. Kým Ostrá chcela všetko hneď a len pre seba, Tupá vedela, že to najcennejšie je skryté vo vnútri. Dnes v ich útrobach archeológovia nachádzajú črepy starých nádob – svedectvá o ľuďoch, ktorí tam hľadali úkryt pred tisíckami rokov."

Vedeli ste, že...? (Historické okienko)

- **Keltské sídlo:** Na Ostrej skale bolo dôležité keltské a neskôr slovanské hradisko.
- **Strategický bod:** Skaly majú relatívnu výšku až 300 metrov, čo z nich robilo ideálne miesto na obranu pred nepriateľmi.
- **Chránené územie:** Dnes je táto oblasť chráneným areálom kvôli vzácnym rastlinám a skalným útvarom.

Otázky na záver

- Prečo si ľudia v minulosti stavali obydlia práve na takýchto vysokých skalách? (Pomôcka: bezpečnosť, rozhľad).
- Čo by sme sa mohli naučiť od "Tupej" skaly, ktorá je trpezlivá a pokojná?

Tvorivé a pátracie aktivity

- **Stavitelia hradísk:** Tupá skala bola opevneným sídlom už v dobe bronzovej.
 - *Úloha:* Navrhni a nakresli plán opevneného hradiska na plošine Tupej skaly. Kde by si postavil bránu, ak je južná strana chránená 50 metrov hlbokou priepastou?
- **Keltská mincovňa:** Na Ostrej skale sa našli keltské mince – zlaté statéry.
 - *Úloha:* Navrhni vlastnú "skalnú mincu". Čo by na nej bolo zobrazené? (Např. slnko, meč alebo silueta skál).
- **Prírodná detektívka:** Obe skaly sú súčasťou chráneného areálu.
 - *Úloha:* V texte vyhládaj a podčiarkni tri veci, ktoré môžeš na skalách vidieť dnes (např. železný kríž, vysielateľ, jaskyňu).

• Klúč pre učiteľa (Pravda a lož):

1. L, 2. P, 3. P, 4. P, 5. L, 6. P, 7. L, 8. P, 9. L, 10. P.